

КАТЕРИНА ГОРЧАР

Горчар Катерина Георгіївна народилася 5 серпня 1957 року в с. Інгуло-Кам'янці Новгородківського району. Закінчила філологічний факультет Кіровоградського державного педагогічного інституту. Вчителювала, працювала в журналістиці, нині живе в Новгородці, є власним кореспондентом газети «Сільські вісті».

Друкувалася в республіканських альманахах та колективних збірках «Поезія-88» (Київ, 1988), «Котигорошкове поле» (Дніпропетровськ, 1989), «Пелюстка світу» (Київ: «Радянський письменник», 1989) – на правах першої збірки.

Автор поетичних збірок «Листи до любові» (Кіровоград: «Степ», 1994), «Неприручений птах» (Кіровоград: «Степ», 2001), «Мій серпень» (Кіровоград: «Поліграф-Терція», 2003), «День, якого не було» (2008), «Дощ при місяці» (2008).

Член Національної спілки письменників України з 1997 року.

Лауреат обласної літературної премії імені Євгена Маланюка (2006).

Бібліографія:

- С. Барабаш. «На крилі рушника неприручений птах полетить...» / В кн.: К. Горчар. Неприручений птах. – Кіровоград: «Степ», 2001. – 96 с. – С. 3–8.*
- С. Барабаш. Щастя любити / В кн.: К. Горчар. Мій серпень. – Кіровоград: «Степ», 2003. – 196 с. – С. 3–4.*
- С. Барабаш. Щастя любити: на здобуття обласної літературної премії ім. Є. Маланюка // Кіровоградська правда. – 2007. – 5 січня. – С. 2.*
- С. Барабаш. Ще намалюй твій дотик до плеча / В кн.: К. Горчар. Листи до любові. – Кіровоград: «Степ», 1994. – 104 с. – С. 3–5.*
- Н. Кравченко. Наше земляцтво на теренах літературного простору: Знай наших // Новгородківські вісті. – 2008. – 9 травня. – С. 2.*
- А. Кримський. Вірші, написані у чистий четвер: Рецензія на поетичну збірку Катерини Горчар «Неприручений птах» // Кіровоградська правда. – 2002. – 13 серпня. – С. 3.*
- О. Кухар. «Зійде ранок такий голубий»: про книгу поезій Катерини Горчар «Неприручений птах» // Вежа. – 2002. - №11. – С. 240–247.*
- Ю. Лісниченко. Найдостойніші – жінки // Вечірня газета. – 2007. – 9 лютого. – С. 3.*
- Листи до любові // Вечірня газета. – 1998. – 23 грудня.*
- Н. Оводенко. Неприручена птаха Новгородківського краю: Зустріч // Новгородківські вісті. – 2008. – 9 травня. – С. 2.*

МАМИНА КОСА

I

Біла палата, біла постіль... І мама
З косою предовгою, русою,
Що поряд лежала на ліжку, туга наче віть.
Хто тобі, мамо, розчеше ту косу? Хто...
Я ще не вмію, мені тільки сьомий рочок...
Я тільки вмію плакати, і лікаря щиро благати,
Чи житиме мама?

II

Цей спогад болить, як відчахнута гілка вітрами.
Усе пам'ятаю: лікарню і білі палати.
На білій постелі лежала безпомічно мама,
А ми під вікном в безпорадді стояли із татом.
Я ж так поспішала! Аж тепло від захвату тіло –
На ляльці маленькій навчилася косу плести!
І мамину косу вже так розчесати хотіла –
Найкраще у світі!
...А лікар чогось не впустив...
Сказали: чекайте, вам мусимо щось передати.
Аж ось ніби згорток у білій хустинці несуть,
Коли розгорнули – я бачила сльози татові,
Що смутком квітчали матусину довгу косу...

III

Мамина коса – то спогад мого дитинства.
Тримаю її в руках, туго заплетену.
Тримаю, наче молодість мамину, на долонях.
Мамо, в тебе скроні давно посивіли,
А коса – відчахнута віть життя твого – руса...
Вона пахне твоєю молодістю,
Вмитою чебрецями і любистками,
Вона пахне моїм дитинством,
Я боюся її розплітати, мамочко,
Боюся, що згублю, бодай волосиночку...
Твоя коса болить мені,
Як саме серце, коли в тузі за тобою,
Мамочко...

ЛИСТ

Здрастуй, хлопчику мій,
Вибачай, що так мовлю солдату.
Ти дорослий давно,
А для мене – усе ж хлопчενя.
Може, ти на посту,
У дозорі стоїш з автоматом,

Й над тобою зірки,
Геть такі ж як і в нас, гомонять.
А берізка твоя
З кожним днем все мужнішає, сину.
Скоро ластівка перша
Над гіллям її закружля.
Чесно, синку, служи,
Україна ж бо всюди – єдина,
Хоч рідніша за все
Біля отчого дому земля.
Як дослужиш – вертай.
Я для тебе насіяла квітів,
Посміхнеться до тебе
Берізка твоя молода.
А поки що в листі
Надсилаю для тебе привіти,
Як дослужиш – вертай!
Кожна шибка тебе вигляда.

* * *

Я збиралась від мами,
До автобуса йшла.
Мить прощання між нами
Щемним сумом цвіла.
- Час-бо, доню, не гайся,
Треба спішно іти...
А в очах: - Залишайся,
Ще хоч з день погости.
В мами тихе зітхання...
Сива тінь на стіні.
Й не було оправдання
Перед світом мені,
Що спішила так звично
Від матусеньки йти.
Очі мамині кличуть:
- Ще хоч з день погости.

* * *

Так легко думати про Вас.
Так щасно знати: Ви – на світі.
І Вам одному квітне літо,
Хоч нам ніколи не зустрітись –
Так легко думати про Вас.
Так добре знати: тільки Вам
Належить смуток мій і ранок.

І випадкова, ні, жадана
Між нами раптом зустріч стане,
І в серце променем загляне...
Так добре знати: все це Вам.
Так просто номер накрутить...
У трубці голос Ваш почую,
Та тільки знову промовчу я.
Так просто номер накрутить...
Так складно слово мовить Вам,
На те «алло» хоч щось сказати,
В миттевість осяйного свята...
Та чи судилося Вам знати,
Як складно слово мовить Вам...

ВИПАДОК ЛІТНЬОЇ НОЧІ

Тобі не спиться? Так Сатурн сія,
І сипле місяць сяйво на доріжку.
Промінчиком зорі з'явлюся я
Й тихенько сяду край твого ліжка,
І пригорнуся ніжно до плеча,
І припаду до уст коханих вперше...
Про щось твої зіниці промовчать,
Про щось мої послухають, завмерши.
Відкриє ніч фіранки голубі,
І прийде ранок у твою кімнату,
Й ніщо не пригадається тобі –
Лиш кіс моїх холодний присмак м'яти.

* * *

Ношу під серцем твій предивний світ,
Вже скоро він постукає до тебе.
Крізь сто «люблю» і крізь усі «не треба»
Ношу під серцем твій предивний світ.
А в нім кульбабка сонечком стає,
А в нім козак веде коня поїти,
А в нім весна травнево-розмаїта,
І сойка там гніздо собі зів'є.
Вінком любові долю перев'ю,
Хай сонце в ньому пелюстки полічить.
Твоєї ніжності манюсінський промінчик
Ношу під серцем брунечку твою.

РОМАНС

Ще зелений листок
Відчахнула від дерева осінь,
Як тремтливу любов,
Я його подарую тобі.
Ти для мене мов казка,
Від якої нічого не просять,
Мов бентежний серпанок,
Блакиті ясна голубінь.
Відпалав листопад,
Плаче осінь захмареним небом,
Ще голосять вітри,
Повертаючи в сонячну вись,
Ти для мене мов казка,
Від якої нічого не треба,
Знов твоїми очима
Ніжно місяць на мене дививсь.
І хоча пролягли
Гори літ між тобою і мною,
Як тобі заболить,
Я найперша на поклик прийду,
І як добра чаклунка,
Нахилюсь над твоєю бідною,
І своєю любов'ю
Від тебе її відведу.

ОЙ ЛЕТЯТЬ ЖУРАВЛІ

Не тривож собі душу моїми печелями,
Не сумуй, що між нами чогось не було...
Просто склалося так, журавлі прокричали нам,
Що в одного із них та й підбите крило.
Просто склалося так, що обом нам у вирії
Навіть небо одне, тільки порізну ми.
І назустріч штормам пролітаємо з вірою,
Що торкнемося десь ненароком крильми.
Ой летять журавлі, ой летять над причалами,
Там, де юність пройшла, там, де серце цвіло...
Не тривож собі душу моїми печелями,
Не сумуй, що між нами чогось не було.

* * *

Намалюю калину і квітку, і птаха. І вишию.
На крилі рушника неприручений птах полетить.
Мій коханий, скажи, ну чому, ну чому у нас вийшло так,
Що до тебе на вічність мої запізнались листи?

А калина пашить, як щока, що сльозою обпалена,
А калина гірчить, як полинна пора на межі.
Мій коханий, скажи, ну чому, на рушник коли стали ми,
То одразу відчули: тепер ми навіки чужі?

Як же сталося так, не збагнути уже й не повірити,
Неприручений птах відліта, відліта, відліта...
І його не вернути, і серденьку болю не зміряти,
Як уже не вернути розтрачені наші літа.

* * *

Караюся. Не каюся.
Хоч стежку й переллють.
Я іншим посміхаюся,
А вам... А вас люблю.

Жертвно, чисто, віддано,
Хоч знаю, що дарма.
Мені про це повідали
І осінь, і зима.

Й мовчання ваше лагідне
Мені розповіло,
Що в серці вашім крапельки
Любові не було.

Караюся. Не каюся.
Хай вас не мучить лють.
Я іншим посміхаюся,
А вам... А вас люблю.

* * *

Говорило про Марію півсела:
Набула осьо у дочок, набула!
Розвезла свої пожитки по світах.
Та й вернулась впорожні, як сірий птах.
Говорили, язикаті, аж гули:
Чи такі ті дочки змалечку були?
Та вона ж їх доглядала, берегла!
На весіллях відгуляло півсела.
А тепер вони, дивись, уже не ті...
Та для мами діти завжди золоті.
Все їх хвалить, що в добрі вони живуть.
Що в них грошей – навіть кури не клюють,

Що у них є і квартири, і авто.
Тільки в душу до Марії гляне хто?
...Повернулася Марія та й живе.
Час рікою, як у пісні тій, пливе.
Гріють серце чорнобривці, солов'ї.
Тільки дочки не провідують її.

* * *

Роки вдаль відпливуть,
Та хатина залишиться рідна.
Ми вертаєм сюди,
Хай на скронях давно вже зима.
Віття клен нахиля,
Посміхаються радісно вікна,
Й руки мама назустріч,
Наче ластівка крила здійма.
Цілий світ ув очах,
А під хусткою літечка сиві...
Як же мить цю продовжить,
Щоб матуся всміхалась, скажіть?
Щоб ніколи в житті
Не були перед горем безсилі ми –
Бережіть матерів,
Бережіть матерів!
Бережіть.

«Чи і тобі так сонячно бува?»

Ні час, ані життєві обставини не владні над домінантами цілісних людей. Це люди, які з материнським молоком засвоїли справжні цінності й ніколи їм не зраджують. Любов. Чуйність. Материнство. Доброта. Відповідальність. Кохання. Прощення. Спокута. І знову Віра, Любов, Відданість, Вірність... Вірші Катерини Горчар могли б стати артефактом найкращих духовних рис, артефактом людяності в нас, яка, на жаль, нині все частіше викликає подивування: всі поспішають за нав'язаними кимсь ознаками успішності – кар'єрою, багатством, владою, славою, а поети дошукуються щонайновіших форм, аби вразити читача формою, а не змістом. Катерина Георгіївна лишається вірною темам, які відкрились їй, коли була ще Катрусєю. Поетеса зберігає вірність традиційній формі віршування, то з розлогими, неспішними епічними рядками, то переривчастими, як дихання схвильованої людини. Чи не тому її поезія пізнавана, як подих близької людини?

Легке дихання людини з чистим сумлінням і сонячним променем у душі. Кожному її слову віриш. І слова ті прості, розважливі й надійні, як земля в селянських руках, як високе небо неприрученого птаха, як чекання шибок

рідної хати. Природне поєднання простих істин з простотою форми вражає, як усе талановите.

Світлана Барабаш зазначала, що в поезії К. Горчар є «тонка матерія сердечного почування», «етичний першоелемент української духовності у час нашого бурхливого експериментаторства», її поезія – це «печальна мудрість» і «драматичні переливи душі» у безмежній щирості:

Не розпитуй мене, я не вмію про те розказати,
Просто осінь така, просто небо зірками ясне.

Лірична героїня Катерини Горчар – богиня і служниця в храмі кохання, художниця, яка уявне хоче перетворити на можливе. Художній світ поетеси створює відчуття суцього, органічної єдності закоханої героїні з кожною клітиною живого світу природи, в якому любов римується з болем, де не приручають птаха щастя – відпускають із вдячністю, що був, що є:

Так легко думати про Вас.

Так щасно знати: Ви – на світі.

Скільки повітря в рядках про кохання... Яка прозорість простору! Дітклива музика справжності, осяяна словом. Першопочаток, анафора, з якої народжується рефрен, а згодом – роздуми. Від самооприявлення стану закоханості – «Так легко...», «Так щасно...» – стану серця – до фіксації думок: «Так добре знати...». Але почуття прагне простору і дії, хоче сталого зв'язку з об'єктом закоханості, бодай подихом у телефонній слухавці чи єдиним «алло». Історія тремтливого кохання, у якому жінка відчувається дівчинкою: «Так складно слово мовить Вам». Чи потривожить хоч словом того, кого величає на «Ви»? Чи торкнеться доторком зламаної крила? Чи дізнається адресат, що «Листи до любові» – лише йому... А може, краще не наближуватись, щоб не зрадив доторк, не квилито мовчання, – кохати вимріяного?.. Лірична героїня живе власними почуттями, криниця її любові не міліє, бо не замулюється. Щоденна праця душі, філігранна робота над собою, аби стати гідною свого ідеалу хоча б уві сні – наважитися зробити крок до нього першою, лишити по собі ніжний дотик – цілунок із присмаком м'яти («Випадок літньої ночі»).

Якою різною може бути жінка! К. Горчар немов відтворює портрет жінки в різних іпостасях: доньки й онуки, коханої і дружини, матері і коханки, сусідки і чужої. Вона не декларує сенс власного життя – просто живе серцем і по совісті.

Ось її кохання – дикий льон. Тремтливе почуття, що спалахує від доторку долонь і боїться офіційності слів, шукає в очах невимовної теплоти, щоб могла пригорнутись до них душа довірливим зайчачим. Півзвуку коханого голосу чи один промовистий погляд викликають теплу повільну чуттєвість ліричної героїні. Її безоглядністю захоплюєшся або ж тривожишся. Вона рада віддати себе волі почуття, але дарує білий вальс прощання... І кожна замальовка – то чіткий часопростір, але динамічний стан душі високого регістру.

Любов має бути діяльною, особливо – любов до матері. «Мамина коса» – щемка дитинна сповідь, каяття в провині без вини, вічного неоплатного

боргу. Дівчатко вперше кидає виклик жорстокому світові обставин, робить найвнищий крок для збереження маминої коси-краси, долає власну безпорадність – і переживає перше величезне потрясіння, потребу співчуття батькові й першого усвідомлення, що щастя не вічне, бо час працює проти тебе. Цей триптих, безумовно, є композиційно довершеним, вражає правдивістю відображення світосприйняття дитини (хоча всі ми відчуваємось дітьми, поки живі наші батьки), аж до катарсису.

Лірична героїня Катерини Горчар майже завжди в діалозі – то з Ним, то із собою. А як інакше, коли пишеш листа коханій людині, коли зв'язуєшся в найпотаємнішому... Її лірика сповідальна й часом імперативна: закохана жінка і жінка-берегиня беруть відповідальність на себе, кладуть на себе тягар прийняття рішення за двох, особливо ж, якщо це рішення болісне, – весь біль лише собі: «Скажи мені хоч кілька теплих слів», «Не тривож собі душу моїми печальми, / Не сумуй, що між нами чогось не було», «Не оглядайся!» («Квітневий мотив»), «Не бійтеся здаватися байдужим. Простіть мене» («Ми мовчимо відверто, не натужно»), «Бережіть матерів» – це й прохання, і заклик, і тиха молитва.

Закохана жінка Катерини Горчар приречена на сумнів, чи неприручена птаха щастя ще тут: «Хто я в твоїх очах?». Якщо у вірші «Сумніву тане свічка» – єдина, кохана, мила, то в «Останньому дні осені» в самому запитанні прочитується відтінок заперечення: «Тільки хто я тобі така?». Відчуження колись близьких душ поетеса передає зміною рецептивного відчуття:

На відстані цілунку і долонь

Ми вже навчилися холодно вітатись.

Вона інтуїтивно прогнозує небезпеку кохання-самоспалювання:

Так Ваші очі кликали мене,

Що я не в силі крок була ступити.

І наостанок : «Я кам'яна. Я тільки камінь. Не руш ні словом, ні думками...».

Піймати миттєвість неприрученої птахи і запитати: «Я щаслива. А ти?» або «Чи і тобі так сонячно буває?». Сповіти щасні миті швидкоплинні світлим сумом і писати, писати листи-промінчики свідкам того дива:

Старезний сад... Чи він нас пам'ята,

Чи вже забув? Сходи до нього в гості.

Там так привільно і до болю просто.

Там кожна гілка чиста і свята.

Антоніна Царук